

Innspill til forslag til endringer av gjeldsordningsloven og livsoppholdsforskriften

Innledning

Viser til utformet forslag til endring av gjeldende gjeldsordningslov samt gjeldende forskrift om livsoppholdssats med formål om å gjøre gjeldsordning og systemet rundt denne mer effektivt. Jeg jobber som gjeldsrådgiver og har gjort dette i snart 10 år og erfaringen som gjeldsrådgiver ved Nav, vil påvirke synspunkt og uttalelser i mine innspill.

Det vurderes som særlig positivt og velkomment at det ønskes å gjøre gjeldsordning og veien mot denne for de som har behov for en slik ordning mer effektiv samt som nevnt flere ganger i høringsnotatet, lettere å gjennomføre. Det oppleves i min arbeidshverdag at det er lang ventetid etter søknad om gjeldsordning og dette er svært belastende for mange skyldnere. Det oppleves også at vilkårene vurderes strengt i mange tilfeller. Det er også optimisme knyttet til ønsket om å gjøre ordningene lettere å gjennomføre ettersom mange gir tilbakemeldinger om at de synes ordningene er vanskelige å følge og mange skyldnere er redd for å trå feil og følgende miste ordningen uten å kunne få den igjen. Fra et gjeldsrådgivers perspektiv oppleves det at ordningen som den praktiseres i dag medfører svært store belastninger for skyldner. Dette særlig siden det vurderes som støtende å søke gjeldsordning selv når det er åpenbart at dette er eneste mulighet for løsning for aktuell skyldner, dersom et stort eller noen større krav medfører at for stor del av gjelden er for ny. Det oppleves som gjeldsrådgiver at svært få har opparbeidet gjeld med tanke på å oppnå gjeldsordning på et senere tidspunkt – snarere tvert imot oppleves det at etableringen av gjeld snarere er gjort med tanke på å betale tilbake eller som en direkte konsekvens av andre utfordringer. Som gjeldsrådgiver opplever jeg at mange av de skyldnerne som har opparbeidet en uhåndterbar gjeld også har utfordringer med å mestre andre deler av livet. Som nevnt i høringsnotatet også oppleves det i praksis at det for noen skyldnere er så belastende å håndtere den økonomiske situasjonen at skyldner ikke mestrer å stå i jobb og blir sykemeldte. Det sees også en sammenheng mellom gjeldsproblemer og psykisk helse hvorav noen får psykisk sykdom som følge av belastningene gjeldsproblemer medfører for den enkelte skyldner eller i verste fall også for familien. I noen tilfeller ender skyldner sitt eget liv, noe som er en ubehagelig, men viktig sannhet å ha med seg i vurderingen av det arbeidet som gjøres. Namsmannen vurderer som del av sitt arbeid med behandling av søknader om det å innvilge gjeldsordning er støtende med tanke på å svekke alminnelig betalingsmoral, og dette samt hensynet til kreditorers tap er viktige på den ene siden. Samtidig ønskes det at vurderingen av søknader veies opp mot de samfunnsøkonomiske fordelene det er å ivareta skyldneres mulighet til å mestre egen økonomi og egne liv for å klare å ivareta både bosituasjonen sin, eget arbeidsforhold, foreldreansvar og det å ha en sunn psykisk helse. Det vurderes naturligvis som svært negativt for skyldnere dette eventuelt gjelder, men også for samfunnet om skyldnere opplever andre negative følger også på andre områder i livet som følge av økonomiske utfordringer.

Det ønskes også å understreke at det oppleves en stadig økende positiv dialog og samarbeid om løsninger med inkassobyråer på kreditorsiden. Det ønskes at det også i tiden fremover holdes en god dialog både med kreditorer så vel som namsmannen om løsninger på skyldners betalingsproblemer. Det nevnes i høringsnotatet at *«en stor del av private husholdninger opplever alvorlige gjeldsproblemer og at en viktig årsak til dette er den relativt lette tilgangen til ulike forbrukskreditter»*. Det er ønskelig at kreditorer i de tilfeller utlånspraksis har vært medvirkende til opparbeiding av en uhåndterbar gjeld også tar dette med i sine vurderinger av innkrevingen og tilbøyeligheten for å være med på å bidra til løsninger for tilbakebetaling for skyldner. Gjeldsordninger og bestemmelsene i gjeldsordningsloven er også utgangspunktet i utformingen av betalingsforslag fra gjeldsrådgivere og endring av loven må derfor forventes å være av avgjørende betydning også for arbeidet med frivillige avtaler hos gjeldsrådgivere. En endring av gjeldsordningsloven med formål om å gjøre gjeldsordning raskere å oppnå og lettere å gjennomføre vil også kunne tenktes å medføre en økende dialog om alternative løsninger for skyldnere som en direkte konsekvens.

Det er ønskelig at endringene som foreslås medfører en raskere og mer smertefri behandling av søknader om gjeldsordning, først og fremst med tanke på hensynet til belastningene skyldner i mange tilfeller opplever, og også med tanke på belastningen på arbeidsmengden til det offentlige som følger opp og utarbeider slike ordninger og for støtteapparat rundt disse skyldnerne. En forenkling på noen områder vil kunne medføre en mer effektiv oppfølging av skyldnere. Det vil også kunne bidra til å sette skyldnere i bedre stand til å ivareta sin egen økonomi og følge opp betalingsplanen i gjeldsordning enklere på egenhånd.

Kommentarer og vurderinger ut ifra praktisk erfaring

Det ønskes å presisere at uttalelsene under er grunnet i mine erfaringer som gjeldsrådgiver ved Nav.

4. Nylig stiftet gjeld

Det oppleves som positivt at det vurderes å endre gjeldende formulering samt eventuelt gjeldende praksis knyttet til vurdering av gjeldens alder ved søknad om gjeldsordning. Den totale situasjonen til skyldner og belastninger skyldner kan oppleve vurderes i noen tilfeller av rådgiver som mer tungtveiende enn hvor støtende noen nye låneopptak kan være, og særlig om det er fare for betydelige konsekvenser som tap av helse, arbeid eller familie. Som rådgiver har jeg en opplevelse av at uforholdsmessig mange har liten eller manglende kunnskap om økonomi, og som følge av dette ikke ser konsekvenser av alle typer disponeringer – som for eksempel reelle kostnader månedlig og antall år med nedbetaling når det gjelder opptak av kreditt.

Det kan erfaringsmessig være flere årsaker til nylige låneopptak som kan vurderes som ikke støtende. Et problematisk eksempel kan være at det i noen tilfeller har vært forsøkt fra skyldners side å refinansiere i form av å ta nye låneopptak for å unngå mislighold av krav, særlig før innføringen av gjeldsregisteret da dette var lettere. Det ønskes i denne forbindelse å argumentere for at kunnskapen om gjeldsordningsloven, fordeling av dividende og gjeldende lovverk på dette området oppleves fraværende hos de fleste skyldnere, noe som

jeg stiller spørsmålstegn ved om det eventuelt forventes. Mange skyldnere forsøker å følge opp økonomien og håndtere utestående krav så godt som mulig med det utgangspunktet og den kunnskapen den enkelte har og det ønskes at det at skyldnere har forsøkt å løse situasjonen ikke vurderes til deres ulempe.

Når dette er sagt vil det være nødvendig at skyldnere i de tilfeller det er disponeringer de eller denne har gjort som er årsaken til gjeldsproblemene faktisk gjør endringer hva gjelder økonomiske prioriteringer samt i noen tilfeller holdningsendringer før åpning av gjeldsordning, også for at de eller den det gjelder skal være i stand til å følge opp sine forpliktelser og sånn sett fullføre ordningen og ha nytte av denne i etterkant.

Det vurderes som positivt om det som departementet foreslår heller vurderes hva som er årsaken til eventuelt nylig stiftet gjeld i behandling av søknad om gjeldsordning, og at det kan vurderes som mindre støtende om det fra skyldners side er gjort disse låneopptakene for å forsøke å løse situasjonen eller om skyldner uforskyldt er kommet opp i det økonomiske uføret – dette for å ikke favorisere de med høyere totalgjeld som problematisert i høringsnotatet.

Jeg opplever det som noe uforutsigbart at det på noen punkter er så åpent for skjønn og opplever at det merkbare forskjeller i praksis mellom namsmennene og/ eller regionalt. Det er særlig ønskelig at det på dette punktet åpnes for færre individuelle vurderinger og mer lik tolkning av lovverket for alle skyldnere.

En annen kommentar i sammenheng med dette er at kreditorer/ inkassobyråer i en lengre periode ikke har opplyst om alle detaljer knyttet til låneopptak og det hadde vært både tidsbesparende og enklere om det ble laget om til en standard at det er opprinnelig stiftelsesdato som opplyses som svar på kravforespørsler hos gjeldsrådgiver, ikke dato for overføring til inkasso som mange praktiserer i dag. Det kunne også vært en fordel om informasjon om opprinnelig stiftelsesdato var lett tilgjengelig også for skyldner for at det eventuelt skal være lettere for skyldner å på eget initiativ søke om gjeldsordning dersom den ønsker det. Det oppleves per i dag at mange inkassobyråer ikke har opplysninger om opprinnelig forfallsdato tilgjengelig i sine systemer, noe undertegnede stiller seg undrende til.

Konklusjon nylig stiftet gjeld

Det vurderes som et gunstig alternativ at nylig stiftet gjeld vurderes som en del av støtendevurderingen og at praksisen hos namsmennene gjøres likere på dette punktet. Det kan sees som en fordel generelt om både årsaken til eventuelle nye låneopptak samt om mulig endringsvilje fra skyldner vurderes i de tilfeller disse er av betydning, for eksempel der årsaken til gjeldsproblemene er skyldners økonomiske disponeringer.

5 Forslag om å oppheve egenforsøk

Bruken av egenforsøkene hos Nav kontorene og krav til egenforsøkene hos namsmannen oppleves å variere noe mellom de ulike kontorene/ områdene. Som det er benyttet i vårt område i dag oppleves det som nødvendig at skyldnere får bistand til å innhente, systematisere og forberede en søknad om gjeldsordning. Mange brukere har ikke noen oversikt over total skyldig gjeld og har behov for å kartlegge denne til å begynne med for så å

vurdere hvordan de skal løse sin gjeldssituasjon. Min opplevelse er at mange ikke vet om de kan søke eller at de faktisk ikke er i stand til å søke om gjeldsordning og Nav kontaktes da ofte for å bistå med denne vurderingen og også hjelpe skyldnere med å søke om offentlig gjeldsordning. Mange skyldnere har også dessverre fått trekk i inntekt før kontakt med Nav og det oppleves derfor at det i få av alle tilfeller utarbeides og i alle fall brukes mye tid på egenforsøket fra vårt kontor sin side før søknad om gjeldsordning. Det vil fremmes at det settes opp avtaler og jobbes med andre løsninger, men for mange skyldnere dette er aktuelt for, vil det raskt konkluderes med at gjeldsordning er eneste løsning. Min vurdering er at skyldner mange tilfeller har behov for bistand til kartlegging av gjeld samt rådgivning om budsjett, regelverk med mer før det søkes om gjeldsordning, og som situasjonen er nå forventes det ikke at det blir en betydelig endring av dette. Utover dette er det utfordrende for mange brukere å gjøre et egenforsøk på egenhånd da særlig den gruppen med store helseutfordringer i tillegg vil slite med å orientere seg på dette fagområdet og ivareta egne rettigheter.

Det spesifiseres at kravet til egenforsøk ikke fjernes og vil i den forbindelse bes om at en vurdering av skyldners reelle evner vektlegges ved vurderingen av deres forsøk til å ordne opp med sine kreditorer. En mulig betraktning i dette tilfellet kan være å vurdere betalingsvilje versus evner til å gjøre det helt teknisk korrekt i henhold til lovverk. Som ved vurderingen av nystiftet gjeld fremheves det at det også på dette punktet sees et behov for en mer ensartet praksis. Dette argumenteres også for å eventuelt lette arbeidet både for gjeldsrådgivere, namsmannen og også skape mer forutsigbarhet for skyldnere.

Praksis ved vårt kontor og i samarbeid med namsmannen i Haugesund er at gjeldsrådgiver etter kartleggingen av gjelden vurderer muligheten for å løse situasjonen på annen måte enn ved gjeldsordning, altså vurdere alle andre alternativer rent sosialfaglig. Dersom det konkluderes og argumenteres for at det ikke eksisterer andre løsninger på gjelden innen rimelig tid utover gjeldsordning, legges denne vurderingen ved som dokumentasjon på egenforsøket. Det vurderes av undertegnede at dette med stor sannsynlighet vil være praksisen fremover også som følge av at mange skyldnere ikke er klare for å fylle ut og dokumentere/ argumentere for gjeldsordning før de har fått bistand fra gjeldsrådgiver. Det er likevel positivt om kravet fjernes for de skyldnerne dette kan være en fordel for, altså de som har oversikt og kan søke om gjeldsordning på egenhånd. For disse vil det være uforholdsmessig med tanke på tidsbruk å måtte kontakte Nav og det vil også kunne argumenteres som svært ugunstig eventuelt med tanke på offentlig tids- og pengebruk.

Som rådgiver oppleves det at en stor andel av skyldnerne, også av de som har behov for gjeldsordning for å løse gjeldsproblemene sine har sammensatte utfordringer, særlig at de har både helseutfordringer og økonomiske utfordringer. Det fryktes for undertegnede at mange vil ha behov for oppfølging under gjeldsordningen for å fullføre denne og at det vil medføre mer arbeidstid enn forespeilet i høringsnotatet. Dette er noe bekymringsfullt da tjenesten som den er organisert i dag ikke har tatt høyde for dette arbeidet i tillegg til eksisterende arbeidsoppgaver. Arbeidshverdagen er per i dag preget av mye pågang, konstante prioriteringer og det er knyttet bekymring til at det eventuelt tillegges flere oppgaver og ikke flere ressurser. Den største faren med dette vil eventuelt være at det ikke

vil tilbys tilstrekkelig/ nødvendig hjelp til de som har gjeldsordning, for eksempel dersom denne oppfølgingen vurderes opp imot hastesaker som at familier står i akutt fare for å miste bolig. Dette er en del av hverdagen som den er i dag og det ønskes at denne endringen i så fall gir mulighet og rom for å eventuelt gjøre oppfølgingen tilstrekkelig – også for å kunne medføre det som er hensikten, at de som har behov for bistand kommer seg gjennom og fullfører gjeldsordningen sin.

Konklusjon egenforsøk

Det argumenteres for kravet til egenforsøk bortfaller som følge av store deler av skyldnernes manglende kunnskaper og/eller evner og utgangspunkt for å fremme forslag til kreditorer. Om det velges å opprettholdes vil det fra undertegnede utgangspunkt vurderes som tidsbesparende å vektlegge dette punktet mindre i den totale vurderingen av gjeldsordningssøknaden som følge av argumentet for fjerning av kravet.

6 Kunngjøring og anmeldelse av krav – vurdering og konklusjon

Det vurderes fra undertegnede ståsted som en fordel for samtlige involverte parter om det kreves at krav meldes inn innen fristen for dette og at det på denne måten unngås endring ved senere innberetning om utestående krav. Ettersom offentlige kreditorer etter min mening også kan defineres som profesjonelle aktører sees det ingen grunn til at ikke denne endringen eventuelt også skulle gjelde dem. Det vil vurderes som en forenkling og medføre raskere behandling dersom forslaget fra departementet besluttet.

7 Gjeldsordning flere ganger – vurdering og konklusjon

Det vil argumenteres for at **Alternativ til forslag 1** vil være mest hensiktsmessig å legge til grunn. Om noen uforskyldt er kommet i nye økonomiske utfordringer og det vil i noen tilfeller være nødvendig med en ny gjeldsordning. For noen skyldnere har det også oppstått andre utfordringer under en gjeldsordning som gjør at de ikke har klart å følge opp og har mistet gjeldsordningen tidligere uten å ha fullført denne, gjelden vil da i så fall heller ikke være ny. Enkelte vil muligens argumentere for at dette eventuelt vil kunne medføre misbruk av ordningen, men det vil fra gjeldsrådgivers synspunkt vurderes som lite sannsynlig og derfor mindre problematisk. Det vurderes at det for skyldnere er krevende å leve med gjeldsutfordringer både før og under en eventuell gjeldsordning og oppleves derfor at det for de aller fleste ikke etableres gjeld med sikte på å oppnå gjeldsordning. I motsatt fall vil det kunne legges til grunn i støttevurderingen. Det foreslås at det gjøres en ny helhetlig vurdering av situasjonen for skyldneren også om det søkes for andre gang og at årsaken til nye gjeldsproblemer eller årsaken til avbrutt gjeldsordning tidligere kartlegges og at det eventuelt rådes til annen oppfølging for å få bistand til å forebygge mislighold og eventuelt opparbeiding av ny gjeld.

8 Digitalisering – vurdering og konklusjon

Erfaringsmessig er systemet som det er i dag tungvint sett i forhold til at søknader og lignende på mange andre områder er digitaliserte. Søknadsskjemaet fremstår uforholdsmessig komplekst, også siden rådgiver ofte opplever at namsmannen ikke har behov for all informasjon som bes om i nåværende søknadsskjema, men ber om all informasjon dokumentert og registrerer det inn etter dokumentasjonen. Det vil ut i fra

undertegnedes ståsted vurderes som lite risikabelt å gjøre noen vurderinger mindre skjønnsmessige for å sikre mer likebehandling etter loven. Undertegnede har erfart at det er variasjoner knyttet til eksempelvis hva som er støtende og opplever at noen legger til grunn at det er mer støtende å opparbeide seg forbruksgjeld enn andre. Om individuelle vurderinger medfører at ellers relativt like søknader behandles motstridende mellom områder er dette svært uheldig for brukeres rettssikkerhet. Det argumenteres for at hensynet til likebehandling i denne sammenhengen kan overveie risikoen for å få for rigide vurderinger. Det vil antas at namsmannen vil gjøre skjønnsmessige vurderinger likevel, men at en slik digitalisering som omtalt under punkt 8.4 (departementets vurderinger generelt) kan medføre en mer enhetlig måte å vurdere på fra namsmannen som gjeldsordningsinstitutt i Norge.

Om søknad sendes digitalt vil det eventuelt kunne bidra til betydelig reduksjon av arbeid og besparing av tid, og det vil kunne være mindre omfattende og lettere for skyldnere å søke om dette selv. Det vil være en fordel for namsmannen, men også for skyldner og hvordan denne skal jobbe med økonomien sin videre dersom det i den digitale søknadsprosessen eventuelt avklares at vilkårene ikke er oppfylte og skyldner i så fall får avslag direkte der dette er utenfor enhver tvil – som eksemplifisert i høringsnotatet for søkere med utelukkende utenlandske kreditorer. Dette i motsetning til å eventuelt vente i 1- 2 år på avslag på en ordning skyldner har regnet med å få innvilget.

Ved digitalisering kan det også trolig lettere legges inn støttetekster og informasjon som vurderes som utelukkende positivt at skyldner får.

Det ønskes tilbakemelding hva gjelder behovet for oppfølging under gjeldsordning og ønskes i den forbindelse å komme med en kommentar knyttet til det og digitalisering. Det vurderes at det ville være en stor fordel av lettere tilgjengelig veiledning til brukere digitalt også for å sette de som søker selv bedre i stand til å følge opp ordningen på egenhånd. SIFOs referansebudsjett er nevnt flere ganger i høringsnotatet, og som nevnt under livsoppholdssatsene og muligheten for å foreslå spesifisert fordeling av livsoppholdet vil det uttales at dette hadde vært ønskelig, og det hadde vært ønskelig at dette ble gjort digitalt tilgjengelig i form av at også dette ble lagt ut som en kalkulator åpent for alle. Som i husbankens søknadsskjema for startlån ligger det en kalkulator hvor en kan gå inn og endre tallene for seg selv og at en følgende kan se endringene direkte i budsjettkalkulatoren. En digital åpent tilgjengelig kalkulator som SIFOs kalkulator, men med livsoppholdssatsene for gjeldsordning og utleggstrekk med muligheter til å gjøre justeringer for eget forbruk ville være en stor fordel og være et godt verktøy for mange skyldnere samt også for gjeldsrådgivere og trolig for namsmannen.

9 Vurdering av oppfølgingsbehov

Når det gjelder hvem som skal vurdere hvilke skyldnere som har oppfølgingsbehov vil det argumenteres for at det å sette dette opp feil vil kunne gjøre veien mot og behandlingen av gjeldsordning ineffektiv – stikk i strid med intensjonen med forslagene i denne høringen. Det vil vurderes som svært utfordrende om alle som får åpnet gjeldsordning skal kontaktes av Nav for å få vurdert behovet for oppfølging i gjeldsordningsperioden. Som nevnt over, under

punkt 5, er arbeidsmengden i utgangspunktet utfordrende og det vil være en fare for at om det skal gjøres en kartlegging ikke vil gjøres grundig nok ved lite kjennskap til skyldner og at en slik vurdering/ rådgivning i verste fall i en travel hverdag gjøres på et tynt faglig grunnlag. Det vil være en fordel om namsmannen vurderer dette for skyldnere som søker gjeldsordning direkte på egenhånd som en del av gjennomgang av gjeldsordningen når denne er besluttet og eventuelt i samtalen der skyldner skal bekrefte at den har forstått vilkårene og betaling i henhold til planen i ordningen. Namsmannen kan i så fall da vurdere sammen med skyldner om det eksisterer behov for mer bistand. Det argumenteres for at namsmann i kontakt med skyldnere som ikke har hatt kontakt med gjeldsrådgiver vil ha et bedre grunnlag i form av kjennskap til skyldner for å vurdere/ rådgive til oppfølging. Det vil kunne være en fordel for gjeldsrådgiver å omtale dette punktet som en del av oversendelsesnotatet ved oppfølging hos gjeldsrådgiver før søknad om gjeldsordning, ettersom gjeldsrådgiver da har en kjennskap til skyldner og kan vurdere dette sammen med skyldner.

Det vurderes som en fordel om behovet for oppfølging i praksis vil vurderes hos den som har primærkontakten og samarbeides om dette dersom det kan la seg gjøre. Det argumenteres for at det med dette vurderes at **alternativ 1** er det beste alternativet – at hovedansvaret for dette ligger hos namsmannen i vurdering av gjeldsordningssøknaden. Det vurderes også som positivt om det i tilfeller med stor fare for mislighold av ordningen stilles vilkår om tiltak som kan forhindre dette før eventuell åpning av gjeldsforhandlinger.

Det oppleves at det vil være behov for en presisering av ansvaret for dette for å sikre at skyldnere som har behov for oppfølgingstilbudet får dette og at det ikke ender med at de «havner mellom to stoler».

Som beskrevet under punkt 5 om egenforsøk forventes det ikke at en eventuell fjerning av kravet om egenforsøk ved hjelp av gjeldsrådgiver hos Nav veier opp økningen undertegnede forventer ved oppfølging av de under gjeldsordning. Argumentasjonen knyttet til dette står også under punkt 5 og det argumenteres kort fortalt med at det i praksis brukes lite tid til egenforsøk av ulike årsaker. Det oppleves derimot at noen skyldnere, som følge av sammensatte utfordringer, har et omfattende oppfølgingsbehov og at oppfølgingen kan bli tidkrevende. Det er viktig å presisere at det må være nok tid til å gjøre oppfølgingen tilstrekkelig uten at det går utover kapasiteten til å ta imot hastesaker og samtidig bistå andre som har oppfølging hos gjeldsrådgiver.

10 Livsopphold og utbetaling til kreditorene

Det oppleves som rådgiver at det er nødvendig med livsoppholdssatser som regulerer både plikter og rettigheter. For mange vil det å få veiledning knyttet til forbruk og budsjett samt hva som forventes at de fordeler månedlig bidra til at de raskere kommer seg ut av gjeldsproblemene sine. Det kan være nyttig for mange at det er en begrensning som de må forholde seg til, og det oppleves i mange tilfeller som rettferdig ovenfor kreditorene. Livsoppholdssatsene som de er per nå oppleves likevel av mange skyldnere som lave, og det oppleves for mange utfordrende med å få dette til å strekke til selv om de virkelig forsøker å følge oppsatt budsjett. Mange klarer også å tilpasse seg å leve etter denne

livsoppholdssatsen, men synes at det er utfordrende over lang tid. Som nevnt under punkt 10.1 i høringsnotatet opplever også skyldnere at det ikke er rom for uforutsette utgifter. Det er også situasjonen for mange at de lever etter disse livsoppholdssatsene i mange år, også før søknad om og opprettelse av gjeldsordning. Som gjeldsrådgiver oppleves det for disse skyldnerne som vanskelig for alle aldersgrupper, og særlig utfordrende for barnefamilier. Dette er også i tråd med innspill i høringsnotatet. Hos Nav er det særlig fokus på barneperspektivet og det at foreldres økonomiske utfordringer ikke skal få store konsekvenser for barn. Det ønskes også å fokusere på å forebygge at økonomiske utfordringer går i arv og vil også kunne vurderes som spesielt viktig å inkludere barn i familier med gjeldsproblemer av den grunn. Forslaget knyttet til å holde barnetrygd utenfor utregningen av dividende vil kunne medvirke til mulighet for mer inkludering av barna i disse familiene og ville være et tiltak som trolig hjalp. Det samme gjelder økning av livsoppholdssatsene generelt, og som foreslått laget egen sats for de eldste ungdommene. Jeg er helt enig i forslaget om oppdeling av livsoppholdssatsen for ungdommene og at det opprettes en ny ungdomssats.

For å være bedre rustet til uforutsette utgifter og for å forhindre mislighold som følge av dette ville det kunne ansees som en stor fordel å øke livsoppholdet noe. Som undertegnede ser det ville det kunne være svært kompliserende om det ble lagt opp til en egen pott til sparing da det ville kunne krevet noe oppfølging, muligens fra namsmannen. Det enkleste som undertegnede ser det er å oppjustere hele satsen noe og veilede skyldnere for å sette av valgfritt beløp månedlig til uforutsette utgifter, som det også gis råd om til samtlige økonomier. En bedring for skyldners budsjett er om det stadfestes at strøm, oppvarming og transport i tillegg til helse legges utenfor livsoppholdssatsen, dette vil i så fall i praksis øke satsen noe for de med større utgifter på disse områdene. Opplevelsen min er også at de med store utgifter på disse punktene er overrepresentert med utfordringer knyttet til å klare seg med livsoppholdssatsen. Det argumenteres for at dette burde gjelde både ved utleggstrekk og for gjeldsordning da budsjettet er det samme uavhengig av om det er utleggstrekk eller gjeldsordning. Det argumenteres også for at dette burde gjelde for begge deler da skyldner ofte har betalingsproblemer over mange år totalt sett og at det å beholde nok til å dekke helt nødvendige utgifter bidrar til løsning i form av forebygging av nye mislighold. Det ønskes å fremheve at mange jobber hardt for å følge budsjettet for å unngå mislighold og dette ville eventuelt hjulpet disse.

Mange skyldnere opplever det som utfordrende å måtte leve på lavere sats enn gjeldende livsoppholdssats store deler av året for å få større utbetalinger i juni og desember. Mange ønsker å gjøre det likevel, trolig fordi det medfører at de tross svært stram økonomi opplever noe mer normalitet da også de får større utbetalinger til sommerferie og julefeiring. Undertegnede har likevel flere ganger reagert på dette tidligere ettersom det for mange medfører at de lever for tilsvarende livsoppholdssats som sosialstønad tross lønnsinntekt i familien. Det oppleves som særlig problematisk for barnefamilier da dette medfører konsekvenser for barna. Det er problematisert av flere i høringsnotatet, blant andre ØRN og Forbrukerrådet. Evy-Ann Øye som jobber i prosjektet «Oppfølging under gjeldsordning» i Rogaland skriver også om dette i sitt svar og fremmer det som utfordrende

at de dette gjelder lever på nærmest sosialnorm store deler av året, og at de som har inntekt i form av sosialstønad og får ekstra når det er ekstra utgifter generelt og spesielt når det er jul og ferie. Jeg stiller meg bak Evy-Ann Øyes svar knyttet til bekymringene rundt dette. Jeg ville som henne ønsket at det ble lagt inn i ordningen av også disse som resten av befolkningen mottok noe ekstra i juni og desember.

Det ønskes som nevnt over at livsoppholdssatsen og hvordan denne er tenkt å fordeles til utgifter spesifiseres da dette eventuelt synliggjør i større grad behovet for at skyldner gjør bevisste prioriteringer. Dette kan tenkes å gjelde særlig for de som ikke er i kontakt for rådgivning – for disse kan dette være et godt verktøy som eventuelt kan bistå med å klare å leve for det som er tilgjengelig til livsopphold.

Det er rimelig at samboers inntekter, kanskje særlig i de tilfeller det er felles barn, er med i vurderingen av gjeldsordningen i form av utregning av dividende. Det er en forståelse for at det ovenfor kreditorene vil være rett og rimelig at dette er dokumentert og er med i argumentasjonen for utregning av dividenden. Det vil derimot oppleves som problematisk for mange skyldnere, og naturligvis for partnere, om partner ble forventet å forsørge skyldner i sin helhet under en gjeldsordning til kreditorenes fordel. Det vil med stor sannsynlighet oppleves som svært tyngende først og fremst for skyldner som risikerer å føle seg totalt umyndiggjort. Det vil i mange tilfeller være usikkert om aktuell skyldner får dekket livsopphold også i så tilfelle ettersom det kunne innebære at den skulle få lommepenger av samboer/ ektefelle. Jeg opplever dette som svært utfordrende og problematisk å legge til grunn som et faktum, da det er høyst usikkert. Mange partnere av de som har store gjeldsproblemer er svært redde for å få ansvaret for og i verste fall overta gjelden og det vil argumenteres for at det også blir en konsekvens for denne partneren og at den blir en ufrivillig del av en gjeldsbyrde om det blir en regel om at denne partneren må dekke hele livsoppholdet for skyldner. Jeg er redd for at dette i praksis vil medføre uheldige konsekvenser for gruppen dette gjelder; enten at skyldner ikke ønsker å søke om gjeldsordning for å ikke miste partner og da heller lever med gjeldsproblemer i svært lang tid, eller at partner forlater skyldner som følge av de store konsekvensene.

Jeg mener at det må sikres at skyldner får beholde nok til et nøkternt livsopphold av egen inntekt, samt en del av boutgiften som har vært tidligere praksis. Jeg mener at skyldner på så måte beholder sin verdighet og ikke påfører en eventuell partner ugunstige konsekvenser for gjeld denne ikke er del av. Jeg mener at det ikke burde gjøres en gjennomgang av samboers/ ektefelles gjeld dersom den andre parten ikke er del i gjeldssaken. Dersom det er felles barn kan det argumenteres for at felles barn i perioden forsørger av samboer/ ektefelle i sin helhet om denne partneren har rom for det. Dersom dette skal kreves vil det virkelig argumenteres for at det bør sikres at dette er forstått av både skyldner og partner før det blir en besluttet del av avtalen, for å sikre at ikke selve gjeldsordningen eventuelt går utover oppfølgingen av barna og deres livsopphold. Det er knyttet bekymring til konsekvenser i form av samlivsbrudd som følge av økonomiske belastninger, noe som særlig er utfordrende for barnefamilier. Det ønskes at det legges opp til at gjeldsordninger hvor en skyldner søker uten partner og har en samboer eller ektefelle uten gjeldsproblemer ikke utarbeides på en

sånn måte at det vil legge til rette for samlivsbrudd, og det ønskes regulert nærmere med disse hensynene tatt i betraktning.

11. Solidargjeld og sameie i bolig

Jeg støtter departementets forslag til lovendring.

12. Innbetaling av dividende, betalingsplaner

Som nevnt i høringsnotatets punkt 10.1 ville det være å anse som en fordel å legge opp til et fast trekk til en gjeldsordningskonto. Mange skyldnere uttrykker også ønske om en slik type ordning, for å ikke måtte ha alt ansvaret med å passe på at alt blir rett – det blir eventuelt mindre for denne å følge med på. Mange er redde for å trå feil under ordningen, og en slik trekkordning ville være en lettelse for mange å få benytte. Undertegnede er enige med departementets vurdering som sier at både skyldnerne og kreditorene vil dra nytte av at innbetalingene forenkles, og tror at dette også vil være nyttig for de involverte offentlige instansene. Det vil likevel kreves av skyldner at denne følger opp økonomien i form av å forholde seg til budsjettet og fordelingen av livsoppholdet sitt, samt å følge med på at det er korrekt beløp som eventuelt trekkes månedlig så skyldner betaler faktisk dividende til kreditorene. Det vil dermed fra undertegnades ståsted ikke vurderes som noe som medvirker til at skyldner ikke skal følge opp ordningen sin, men snarere at det blir lettere for skyldner å gjøre det den skal ettersom det er mindre for denne å følge med på. Innspill om hvordan gjøre dette mer korrekt digitalt og automatisk er særdeles spennende og vil i så fall være til god hjelp for mange skyldnere, og i så måte ville en slik løsning som skatteetaten viser til trolig redusere oppfølgingsbehovet både fra Nav og hos namsmannen.

Trekk i inntekt som nevnt over vil også av undertegnede være å foretrekke. Når det gjelder betalingsformidling via namsmannen er det en ordning som ville være aktuell for noen. I vårt distrikt var dette en ordning som eksisterte tidligere, og som er knyttet gode erfaringer med. Som situasjonen er i dag finnes det skyldnere som har en tilsvarende løsning, men med frivillig forvaltning. Dette kan være aktuelt for skyldnere med selvinnsikt hva gjelder redsel for egen impulskontroll og at det vil hjelpe disse å ikke se pengene som skal til kreditorene når de har så stramt budsjett å forholde seg til ellers.

Begge ordningene diskutert over, både trekk og betaling til konto hos namsmannen vil vurderes som svært positive tiltak for å sikre gjennomføring av gjeldsordninger eller i det minste øke mengden gjennomførte vellykkede ordninger. Det vil eventuelt også vurderes som svært positivt å kombinere en av disse løsningene med rådgivning fra gjeldsrådgiver, og en slik ordning ville også lettet oppfølgingen for gjeldsrådgiver. En utfordring som vil være aktuell dersom det kun tilbys rådgivning er at denne ikke følges opp, da rådgivningen er frivillig. Det kan eventuelt legges opp til en rutine der dette varsles inn til namsmannen, men for de som trenger bistand i form av oppfølging for å gjennomføre gjeldsordningen sin kan betalingsløsningene være nødvendige.

Departementets forslag om å stramme inn bruken av dynamiske ordninger støttes, da disse oppleves som for utfordrende å følge opp for mange. Mange av de som søker om gjeldsordning har store utfordringer med å følge med på økonomien sin og særlig i den grad en slik ordning eventuelt forventer. Det vil kunne forventes at det ved trekk eller

betalingsløsning hos namsmannen kan bli færre endringssaker også for denne typen ordning. Noen kan likevel ha en stor fordel av en dynamisk ordning, og det kan være tids- og ressurs sparende i de tilfellene.

13. Skyldnere med næringsgjeld

Jeg synes dette punktet er utfordrende på mange måter. Det er forståelse for at de som driver næring og ikke kan skaffe seg ordinært arbeidsforhold og har behov for gjeldsordning for å kunne starte bedrift igjen burde få dette vurdert. På den annen side er de i en posisjon hvor de påvirker inntektene sine i større grad en ordinære lønnsinntakere. Dette er noe namsmannen påpeker i dag og som antas at kreditorsiden også mener noe om. Det er et ekstra utfordrende spørsmål nå etter pandemien. En tilnærming kan være å gjøre en vurdering av årsakssammenhengen for avviklingen av selskapet. Dersom skyldner selv har gjort økonomiske disponeringer som medfører konkurs kunne det blitt lagt opp til å vurdere gjeldsordning etter ordinære vilkår.

Jeg stiller meg positiv til at en kortere periode kan innvilges dersom det ikke vil vurderes som støtende. Et innspill er at det kan tenkes at det eventuelt burde gjøres mer generelle endringer i loven som også åpnet for at andre som uforskyldt hadde fått uhåndterbar gjeld blir vurdert på samme måte, som for eksempel ved ID tyveri.

14. Gjeldsordningens lengde

Alternativ 1

Som nevnt i punkt 13 over kan det i flere saker argumenteres for en kortere gjeldsordningsperiode. Når det gjelder de to forslagene departementet ønsker tilbakemelding på vil alternativ 1 være godt for de som av sosiale hensyn kan få en kortere gjeldsordning. Det hadde vært ønskelig om de som i lang periode har betalt ned til kreditorene selv eller eventuelt via trekk også ble vurdert for en kortere gjeldsordningsperiode. En annen faktor som synes svært belastende for skyldnere er den lange ventetiden hos namsmannen fra søknad om til åpning av gjeldsforhandling, altså som følge av forhold som kapasitet mm hos namsmannen. Det vil kunne argumenteres for at det for de som venter to år fra søknad til åpning kunne vurderes en kortere avtaleperiode. I vårt distrikt har det i mange år vært lang ventetid og det oppleves som urimelig at dette belaster skyldnere og at skyldnere i andre områder dermed i realiteten får en kortere gjeldsordningsperiode enn skyldnere som bor her.

Alternativ til forslag 1

Det at det per i dag er så lang ventetid og i realiteten en svært lang gjeldsordningsperiode medfører at jeg er skeptisk innstilt til alternativ til forslag 1. I tillegg har mange skyldnere også hatt gjeldsproblemer i mange år før de søker om offentlig gjeldsordning og 5 år oppleves for noen av disse som uoverkommelig lenge. For noen typer krav, som studielån er utgangspunktet at det skal ta lang tid å betale ned og det vil i slike tilfeller kunne virke støtende å få slettet eksempelvis dette lånet etter kun kort tid.

Konklusjon – Forslag 1

Jeg kommer frem til at det i noen tilfeller kan være en for kort gjeldsordningsperiode som nevnt over (alternativ til forslag 1), og kommer frem til at det ville være svært

hensiktsmessig å endre til alternativ 1, noe som også ville dekket utfordringene for næringsdrivende (og andre) som nevnt i punkt 13. Det ville i mange tilfeller være svært positivt å åpne for kortere ordninger, der det kan vurderes som ikke støtende. Formuleringen av forslag 1 setter heller ikke en maksgrense for antall år med gjeldsordning, noe som også kan tenkes å slå feil ut og som i verste fall kan medføre at noen taper en ordning selv etter lang tid.

15. Oppgjør ved innbetaling av engangsbeløp

Undertegnede er i utgangspunktet positiv til at denne formen for oppgjør i en gjeldsordning også vurderes. Jeg har positive erfaringer med denne formen for løsning ovenfor kreditorene og opplever at også kreditorene ønsker en slik type løsning da denne også innebærer rask innbetaling. Det er dog noen utfordringer knyttet til denne ordningen vurdert opp mot ordinært oppsett av gjeldsordning. Det nevnes i høringsnotatet at dette eksempelvis kan tilbys med refinansiering med husbanklån eller lån fra familie, arv eller lignende. Det vil problematiseres noe om det tilbys et oppgjør ved nye låneopptak da dette ikke sikrer skyldner mot nedgang i inntekt og følgende nye mulige betalingsproblemer. Dersom denne formen for betaling benyttes og det senere oppstår nye store betalingsutfordringer som følge av dette vil det være problematisk om det ikke er åpnet for søknad om gjeldsordning annen gang.

Alternativ 1 vil som følge av besparelsen for samtlige parter kunne være et godt alternativ ettersom dette vil kunne vurderes som rettferdig da det legges opp til at det betales det den samme andelen av overskuddet i løpet av 5 år som de som faktisk har en ordning over 5 år. De som tar opp lån for å slippe å følge med får muligens en enklere betalingsplan i form av at det trolig betales til en part. De som tar låneopptak sin lille ulempe blir da i så fall at de betaler noe rente også fremover på dette beløpet, i motsetning til de som betaler løpende inn til ordningen i hele perioden.

Alternativ 2 fremstår urealistisk og tar ikke utgangspunkt i utregning av skyldners dividende på samme måte som alternativ 1. Jeg opplever som følge av tilfeldig beregning at dette er et alternativ som ikke vil være forenelig eller vurderes i sammenheng med det å være varig ute av stand til å betjene gjelden sin.

Alternativ 3 Dette er ordninger som ofte forsøkes hos gjeldsrådgivere og som kreditorer opplever positive til og ofte godtar. Det opplever som unødvendig å ha som en del av gjeldsordningen da vilkårene for å søke gjeldsordning også fremover vil være strenge. Dette alternativet fremstår som mest aktuelt hos gjeldsrådgiver eller fra skyldner direkte.

16. En enklere og mer effektiv behandling av endringssaker

Undertegnede er svært positiv til at saksbehandlingen, også ved endringssaker forenkles. En noe friere ordning for namsmannen med å beslutte for eksempel betalingsfrie måneder vil oppleves som positivt i motsetning til at sakene eventuelt sendes til tingretten for avgjørelse også ved sårne og eventuelt andre mindre endringer. Det vil måtte forventes at det for mange skyldnere skjer endringer i løpet av perioden helt naturlig, for eksempel lønnsøkning, endring i sivilstatus, flere barn, voksne barn som ikke skal forsørges lengre og lignende. Jeg er skeptisk til at det eventuelt settes en begrensning på hvor mange ganger det kan gjøres

endringer eller betalingsutsettelse dersom det legges til grunn at dette kun innvilges når det er legitimt.

17. Tilsidesettelse av gjeldsordning («etterperioden»)

Som beskrevet også flere ganger i løpet av min tilbakemelding opplever jeg at mange skyldnere bruker mange år på å betale tilbake gjeld totalt sett. Mange forsøker selv i mange år før de tar kontakt for bistand når de er helt utslitt av å prøve selv eller når de nærmest har gitt opp fordi det etableres maks trekk i inntekt. Mange skyldnere har ikke noen andre mulige løsninger for å få kontroll over økonomien sin annet enn å søke om offentlig gjeldsordning. Som situasjonen er nå er det lang ventetid fra søknad om gjeldsordning til åpning av gjeldsforhandlinger. Som følge av at de fleste som får gjeldsordning også bruker mange år utover denne avtaleperioden til å betale ned på gjeld vurderes det som rimelig at denne fjernes. Det betviles hvor mye denne etterperioden eventuelt tilfører kreditorer, i motsetning til dette vil det eventuelt ha stor betydning for skyldnere. Skyldnere blir usikre og redde for å trå feil også i denne etterperioden og det oppleves eventuelt som rimelig å avslutte ordningen når den er bestemt avsluttet. Jeg vil som følge av dette argumentere for at denne regelen tas helt ut av loven. Forslagene om åpning ved engangsoppgjør fremstilles heller ikke så gunstige for skyldner ei heller så ugunstig for kreditorer at det taler for å beholde denne regelen for denne typen gjeldsordning eventuelt.